

Міністерство науки і освіти України
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Кафедра теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор
Майя НІКОЛАЄВА
“ 1 ” 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці

Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Спеціалізація:	B11.041 “Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська”
Спеціальність:	B11 Філологія
Галузь знань:	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Освітньо-професійна програма:	Переклад з англійської мови та другої іноземної українською

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни
«Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці»

Розробники: Наталя БІГУНОВА, докт. філол. н, проф., завідувачка кафедри
теоретичної та прикладної фонетики англійської мови

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теоретичної та прикладної
фонетики англійської мови

Протокол № 1 від "24" серпня 2025 р.

Завідувач кафедри _____ (Наталя БІГУНОВА)

Погоджено з гарантом ОП _____ (Анжела БОЛДИРЕВА)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету романо-
германської філології

Протокол № 1 від "28" серпня 2025 р.

Голова НМК _____ (Олена ГРИГОРОВИЧ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри теоретичної та прикладної
фонетики англійської мови

Протокол № ____ від. "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри теоретичної та прикладної
фонетики англійської мови

Протокол № ____ від. "____" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, підготовки, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість кредитів – 3 Годин – 90 Змістовних модулів – 1	Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Обов'язкова	
	Спеціальність: В11 Філологія		
	Спеціалізація: В 11.041. Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська	Рік підготовки:	
		1-й	2-й
		Семестр	
		1-й	2-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		16	6
		Практичні	
		14	4
		Самостійна робота	
		60 год.	80 год.
		Форма підсумкового контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці» є дисципліною загальної підготовки. Курс спрямований на формування наукової компетентності. У ньому обговорюються такі наукові парадигми, як порівняльно-історична, структуралістська, функціональна, когнітивно-дискурсивна та синергетична. Крім того, вивчаються такі загальні методологічні принципи сучасного мовознавства, як експансіонізм, експланаторність, антропоцентризм та дискурсоцентризм.

Основною **метою** дисципліни «Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці» є формування інтегральної, загальних та фахових компетентностей та академічних навичок, необхідних для наукової діяльності здобувачів та для подальшого навчання в аспірантурі. Основна мета обумовлює вирішення наступних **завдань**: 1) засвоєння загальних засад комунікації, базових понять мовленнєвої комунікації; сутності комунікації та спілкування, мови та мовленнєвої діяльності; 2) засвоєння основних методологічних принципів сучасного мовознавства; 3) ознайомлення з основними засадами історичних та сучасних наукових парадигм; 4) засвоєння основних елементів процесу комунікації, механізмів та процесів мовленнєвої діяльності, структури мовленнєвого акту, механізмів мовленнєвого впливу; основних принципів комунікативного аналізу тексту; 5) формування практичних навичок розрізнення та пояснення когнітивно-комунікативних особливостей та функцій мовленнєвих одиниць; 6) формування навичок аналізу тексту та дискурсу як знакових форм мовленнєвої комунікації.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК 2 Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 3 Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу та синтезу інформації з різних джерел.

ЗК 7 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11 Здатність проведення досліджень на належному рівні.

ЗК 14 Здатність дотримуватися принципів академічної доброчесності в навчальній, науковій і професійній діяльності, зокрема під час використання джерел, даних, цифрових технологій і засобів штучного інтелекту, усвідомлюючи етичну відповідальність за достовірність, авторство та вплив результатів досліджень.

Фахові компетентності:

ФК 1 Здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах.

ФК 2 Здатність осмислювати літературу як полісистему, розуміти еволюційний шлях розвитку вітчизняного і світового літературознавства.

ФК 3 Здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки.

ФК 4 Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого й літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

ФК 5 Усвідомлення методологічного, організаційного і правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 2 Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН 7 Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

ПРН 11 Здійснювати науковий аналіз мовного, мовленнєвого й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.

ПРН 12 Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13 Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 15 Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПРН 16 Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН 17 Планувати, організовувати, здійснювати і презентувати дослідження та/або інноваційні розробки в конкретній філологічній галузі.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:** підґрунтя появи, завдання та проблеми порівняльно-історичної, структуралістської, функціональної, когнітивно-дискурсивної та синергетичної наукових парадигм; основні елементи процесу комунікації, механізми та процеси мовленнєвої діяльності, структуру мовленнєвого акту, механізми мовленнєвого впливу.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен **вміти**: аналізувати текст та дискурс як знакові форми мовленнєвої комунікації, розрізняти мовленнєві явища комунікативної лінгвістики, розрізняти експансіонізм, експланаторність, антропоцентризм та дискурсоцентризм як загальні методологічні принципи сучасного мовознавства; аналізувати когнітивно-комунікативні особливості та функції мовленнєвих одиниць; аналізувати особливості тексту та дискурсу як знакових форм мовленнєвої комунікації.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Historical and contemporary paradigms and approaches in linguistics.

Тема 1. Comparative-historical scientific paradigm.

Тема 2. Structuralist scientific paradigm.

Тема 3. Functional scientific paradigm.

Тема 4. Cognitive-discursive scientific paradigm.

Тема 5. Synergetic scientific paradigm.

Тема 6. Expansionism, explanatoryism, anthropocentrism and discoursecentrism as general methodological principles of modern linguistics.

Тема 7. Cognitive-discursive approach to the analysis of communicative phenomena.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	пр	лаб	сам.		л	пр	лаб	сам.
1	90	16	14	-	60	60	6	4	-	80
Модуль 1										
Змістовний модуль 1. Historical and contemporary paradigms and approaches in linguistics.										
Тема 1. Comparative-historical scientific paradigm	14	2	2		10	13,5	1	0,5		12
Тема 2. Structuralist scientific paradigm	14	2	2		10	13,5	1	0,5		12
Тема 3. Functional scientific paradigm	12	2	2		8	11,5	1	0,5		10
Тема 4. Cognitive-discursive scientific	12	2	2		8	14	1	1		12

paradigm										
Тема 5. Synergetic scientific paradigm	12	2	2		8	13,5	1	0,5		12
Тема 6. Expansionism, explanatoryism, anthropocentrism and discoursecentrism as general methodological principles of modern linguistics	12	2	2		8	13	0,5	0,5		12
Тема 7. Cognitive-discursive approach to the analysis of communicative phenomena	14	4	2		8	11	0,5	0,5		10
Разом за змістовним модулем 1	90	16	14	-	60	90	6	4	-	80

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

6. Теми практичних занять

Змістовий модуль 1. Historical and contemporary paradigms and approaches in linguistics.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Comparative-historical scientific paradigm.	2	0,5
2	Тема 2. Structuralist scientific paradigm.	2	0,5
3	Тема 3. Functional scientific paradigm.	2	0,5
4	Тема 4. Cognitive-discursive scientific paradigm.	2	1
5	Тема 5. Synergetic scientific paradigm.	2	0,5
6	Тема 6. Expansionism, explanatoryism, anthropocentrism and discoursecentrism as general methodological principles of modern linguistics.	2	0,5
7	Тема 7. Cognitive-discursive approach to the analysis of communicative phenomena.	2	0,5
Разом		14	4

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

8. Самостійна робота

Змістовий модуль 1. Historical and contemporary paradigms and approaches in linguistics.

№ з/п	Назва теми/ Види завдання	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Тема 1. Comparative-historical scientific paradigm. Підготовка до лекції та підготовка презентації з теми.	10	12
2	Тема 2. Structuralist scientific paradigm. Підготовка до лекції та підготовка презентації з теми.	10	12
3	Тема 3. Functional scientific paradigm. Підготовка до лекції та підготовка презентації з теми.	8	10
4	Тема 4. Cognitive-discursive scientific paradigm. Підготовка до лекції та підготовка презентації з теми.	8	12
5	Тема 5. Synergetic scientific paradigm. Підготовка до лекції та підготовка презентації з теми.	8	12
6	Тема 6. Expansionism, explanatoryism, anthropocentrism and discoursecentrism as general methodological principles of modern linguistics. Підготовка презентації з теми.	8	12
7	Тема 7. Cognitive-discursive approach to the analysis of communicative phenomena. Підготовка презентації з теми.	8	10
Усього		60	80

В якості самостійної роботи здобувач може пройти професійні курси/тренінги, професійне стажування, онлайн-курси, громадянську освіту, отримати відповідний сертифікат на освітніх платформах, що може бути зараховано як періодичний, поточний та фрагмент підсумкового контролю. Пропонуються до розгляду такі курси, які можуть бути визнані як періодичний, поточний контроль та/або бонусні бали (за бажанням здобувача):

Назва освітньої платформи, назва онлайн курсу, короткий опис, посилання	Дотично до теми (та/або компетентності, результати навчання, що формуються)
Online-курси про лінгвістичні напрями та підходи: 1. Linguistic Diversity, What for? https://www.coursera.org/search?query=Historic+linguistic+paradigm&xdpModal=course%7ENOBKHjroEeuh2RKo70_TpQ 2. Introduction to Comparative Indo-European Linguistics https://www.coursera.org/search?query=Historic+linguistic+paradigm&xdpModal=course%7EI3YEDMSkEeyZlw5yhMZTYQ 3. Miracles of Human Language: An Introduction to Linguistics	Самостійна робота, ЗМ 1, теми №1-7.

<https://www.coursera.org/search?query=Modern+Research+paradigms+in+Linguistics&xdpModal=course%7EfM5baJoUEeW93wo8Ha4kow>

4. Modern Natural Language Processing Specialization
<https://www.coursera.org/search?query=Modern+Research+paradigms+in+Linguistics&xdpModal=s12n%7E4noegf3sQwa0leVZfNavw>

Здобувач може самостійно обрати ресурси, які будуть відповідати навчальній дисципліні. Для зарахування в якості періодичного, поточного або фрагмента підсумкового контролю здобувач має подати документ, що підтверджує неформальну освіту, програму, зробити опис компетентностей та результатів навчання, сформованих під час неформальної освіти.

Викладач залишає за собою право перевірити сформованість перелічених компетентностей та результатів навчання.

9. Методи навчання

Словесні: пояснення, бесіда.

Наочні: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації), презентація результатів самостійної роботи.

Практичні: постановка й обговорення проблемних питань, робота з основною і додатковою літературою, робота в мережі Інтернет, дискусія, виконання самостійних та аудиторних тренувальних завдань.

10. Методи контролю і критерії оцінювання результатів навчання

Методи поточного контролю: усне опитування, оцінювання доповідей, презентацій, в т.ч. результатів власних досліджень.

Підсумковий контроль: формою підсумкового контролю в рамках навчальної дисципліни є залік.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	Визначення
		для заліку	
90–100	A	зараховано	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, повно та системно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань. Виявляє цінні творчі ідеї.
85–89	B		Здобувач достатньо правильно, повно й системно викладає матеріал щодо проблеми, яка розглядається на занятті, виявляючи при цьому творчий підхід.
75–84	C		Здобувач припустився однієї-двох несуттєвих помилок, дотримуючись достатньої повноти, системності викладу матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
70–74	D		Здобувач припустився двох суттєвих помилок у поданні

			матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
60–69	E		Здобувач припустився трьох та більше суттєвих помилок у поданні матеріалу щодо проблеми, яка розглядається, відповідь є недостатньо повною й систематизованою.
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання	Здобувач продемонстрував лише деякі елементи матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Здобувач не виклав матеріалу щодо проблеми, яка розглядається.

11. Питання для поточного контролю

1. The concept of a scientific paradigm: definition and structure.
2. Causes and mechanisms of scientific revolutions in linguistics.
3. Preconditions and historical background of the formation of the comparative-historical paradigm.
4. Key representatives, methods and achievements of the comparative-historical paradigm.
5. Limitations and unresolved problems of the comparative-historical paradigm.
6. Preconditions and philosophical foundations of the structuralist paradigm.
7. Main schools of structuralism (Prague, Copenhagen, Geneva, American descriptivism) and their methods.
8. Achievements of the structuralist paradigm.
9. Limitations and criticism of the structuralist paradigm.
10. Preconditions and formation of the functional scientific paradigm.
11. Main directions and representatives of functional linguistics.
12. Achievements and unresolved problems of the functional paradigm.
13. Preconditions and formation of the cognitive scientific paradigm.
14. Basic concepts and categories of cognitive linguistics (concept, category, frame, script).
15. Main directions and representatives of cognitive linguistics.
16. Achievements and unresolved problems of the cognitive paradigm.
17. Preconditions for the emergence of the synergetic paradigm in linguistics.
18. Basic principles and notions of synergetic linguistics (self-organization, nonlinearity, open systems).
19. Achievements and unresolved problems of the synergetic paradigm.
20. The multi-paradigmatic status of modern linguistics: causes and manifestations.
21. Expansionism as a general methodological principle: essence and manifestations.
22. Interdisciplinary research as a result of expansionism (examples).

- 23.Explanatoryness as a general methodological principle: essence and manifestations.
- 24.Anthropocentrism as a general methodological principle: essence and manifestations.
- 25.The human factor in language within the anthropocentric paradigm.
- 26.Discoursecentrism as a general methodological principle: essence and manifestations.
- 27.Correlation between anthropocentrism and discoursecentrism in modern linguistics.
- 28.The cognitive-discursive approach: theoretical foundations and key notions.
- 29.Methodology and procedure of cognitive-discursive analysis of communicative phenomena.
- 30.Application of the cognitive-discursive approach to specific communicative phenomena (discourse types, genres, strategies).

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль								Сума балів
Змістовий модуль №1								
T1	T2	T3	T4	T5	T 6	T 7	Тестова робота	100
10	10	10	10	10	10	10	30	

13.Навчально-методичне забезпечення

1. Бігунова Н.О. Робоча програма навчальної дисципліни «Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності: В11 Філологія, спеціалізації В11.041 “Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська”, Освітньо-професійна програма: Переклад з англійської мови та другої іноземної українською, 2025. 12 с.

2. Бігунова Н.О. Силабус навчальної дисципліни «Історичні й сучасні парадигми та напрями в лінгвістиці» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності: В11 Філологія, спеціалізації В11.041 “Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська”, Освітньо-професійна програма: Переклад з англійської мови та другої іноземної українською, 2025. 8 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Бехта І. Сучасна парадигма лінгвістичних знань: поняття, сутність, інтерпретація. *Філологічні студії*. Вип. 3. Луцьк, 2002. С. 66 – 73.

2. Ковалевська Т.Ю. Актуальні напрями сучасного мовознавства: Методичні вказівки та рекомендації для слухачів третього рівня вищої освіти (доктор філософії Phd) спеціальності 035 Філологія. Одеса, 2020.

programm/rgf/035_filologiya_phd/MR_Aktualni_napryamy_suchasnoho_movo_znavstva.pdf

3. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с. Режим доступу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/3848/osnovyteoriyimovnoyikomunikaciyi.pdf>

4. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с. <https://corpus.encyclopedia.kyiv.ua/item/417>

5. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с. Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001849>

6. Glushchenko V. A. Principles and approaches in the structure of the comparative-historical method. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. Вип. 39. Одеса, 2024. Р. 18 – 34. <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2024-39.2>

7. Stewart T. Linguistic Paradigms. *Encyclopedia of Language & Linguistics*, 2006. Р. 206-208. <https://doi.org/10.1016/B0-08-044854-2/04795-7>

8. Worden R. The Evolution of Language and the Theory of Mind. *Approaches to the Evolution of Language*, 1988. Р. 92-110.

9. Zhabotynska S. The study of language: linguistic paradigms. *Studia Philologica*. # 1. Kyiv, 2019. Р. 7-12. <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2019.12.1>

Додаткова

1. Бігунова Н.О., Лимаренко О.А. Позитивно-оцінні тактики реалізації стратегії підвищення статусу адресата (на матеріалі сучасного англomовного художнього дискурсу). *Актуальні питання іноземної філології*. Вип. 19. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2023. С. 3–7. <https://doi.org/10.32782/2410-0927-2023-19-1>

2. Бігунова Н. О. Іллокуція та перлокуція мовленнєвого акту лестощів (на матеріалі англomовного художнього персонажного мовлення). *Нова філологія: збірник наукових праць*. № 94. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 27-34. DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-94-4>

3. Бігунова Н. О. Іллокутивна складова мовленнєвого акту похвали (на матеріалі сучасного англomовного художнього дискурсу). *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2024. Вип. 75. Том 1. С. 163 – 169. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-25>

4. Бігунова Н. О. Лінгвальні маркери оцінки в англomовному художньому дискурсі. *Нова філологія*, 97. Запоріжжя, 2025. С. 19-26. DOI <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-97-3>

5. Бігунова Н. О. Когнітивно-комунікативні особливості реалізації оцінки в англomовному художньому дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Дрогобицький державний педагогічний

університет імені Івана Франка, 2025. Вип.85. Т. 1. С. 193 – 199. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-30>

15. Інформаційні ресурси

1. **Coursera:** Offers access to beginner and advanced courses from top global universities. You can study topics like syntax, phonetics, and language evolution through. <https://www.coursera.org/courses?query=linguistics>

2. **The Virtual Linguistics & Literature Campus:** A free, open-access platform featuring over 70 certified courses, interactive glossaries, and instructional videos. <https://oer-vlc.de/>

3. **MIT OpenCourseWare:** Gives you free access to the exact syllabi, lecture notes, and reading materials used in MIT's real undergraduate and graduate linguistics programs. <https://ocw.mit.edu/>

Безкоштовні онлайн ресурси для перевірки матеріалів англійською мовою на плагіат:

1. <http://www.plagtracker.com/>
2. <http://www.scanmyessay.com/>
3. <http://www.plagscan.com/seesources/analyse.php>